

ՄԷՏԱՅԸ

ՀԱՊԸԳԷԹ

ՆՈՒՄԵՐՈ 91 ՉԱՐՇԷՆՊԻՀ

ԳԻՐԻՆՆԻ ՍԷՆԷ

17 ՓԵՏՐՎԱՐ 1871

Սէտայր Հաղորդէթ-Հաթթատա սիր պէօյաք վէ եւափայէ նըսրի նաւակ թէրթիսի իշէնիչը օյուհուր , քէտլիք փէ ուղիք Կոնստանդնուպոլիս իշէ պէրապէր պիր ունէլիի բէշին , Պէյազ Մէճլիսէ 7 , Ալթը սյուրը 4 , Ինչ սյուրը 2 1/2 , Բէսթիք նուսիւսի 10 փէ ուղիքի 20 ֆարսան ֆիրուսթ օյուհաճաղ : Տաշրաշար իշլահ բօսթա իւճրէթի զամի օյուհուր : Ապօնէ Վիլահ Գալաթատա Կըմիսի ֆիրիսէսի սօղաղընտա Ն՞ 49 իշէ մուրաղգամ Միւհէնարիսի մաթպատարիտա Սէտայր Հաղորդէթ օյուհարնա միւրաճաթի օյուհաճաղ : Կանաթիքի սրրաւս իրք տէֆա 60 փարա , Իքիմի տէֆա 30 փիստէ նէշը օյուհաճաղարնա բաղարըղ օյուհաճաղ :

ՄԻԼԻՅԷ

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅ ԿԱՇԻԲԸ ՈՐ ԿՈՂԱՆ Է

(87 ինչէ Զոփէթլէն պափլէ) :

ՊԵՏԱՍԻՍՆԻ

Գ .

Անճնահան խնդիր , դատ , դժգոյն հուսթիւն , տհաճութիւն , արտաւնջ , գանգաւ , սրտնեղութիւն , կիրք եւն , աստիք բոս ինքեան չեն միասեր մեկուսիկ պարսկաւորի մը վրայօք տնեցած ողջամիտ կարծեացը և բմբուսներ . սուրի երկուքը շատ անգամ օրինաւոր կերպով ալ կրնան ի գործ դրուիլ . միայն թէ բոս իրաւարանական տաճին « պահէթով զպահէթա » պայմանքն օրինաւորութեան սահմանէն դուրս չեղլուով , և յամենայնի պահէթով ճշգրիտ պայմանաց համար արգէն դրուած և որոշուած կարգէնն ու կանոնները :

Սէկալներն ալ կրնան օրինաւոր ըլլալ՝ երբ չար և փառաւոր բանի մը հակառակ ըլլան , ասկէջ զտա՝ ընդ

հանրապէս իրր գործ մարդկային արկարաւ թեան՝ կարեկցութեան յաւանք տրամանի եւ քան թէ դատարար տա թեան :

Բայց արդարեւ կ'ընեն արժանի գաւառապետութեան , երբ՝ Եռօրեան տն պատմութեան մէջ՝ յիշուած ֆառն թիւղպարի պէս , փիլիսոփայն արբէցութեան աստեւ տրուած խօսքն ալ պէտք է պահել ըսելով , ծովուէն բարձր ընդերք խմելու , ելլեն . այսինքն ճշմարտութիւնը տեսնելէն ետքն ալ՝ կամահարութեամբ չուղեն զայն ճանչնալ , կամ ճանչնալէն ետե ալ՝ յամառութեամբ իրենց ծուռ կարծիքը պնդեն :

Արդ երբ դիմումն է մէկ մը իրաց առեալ Լաթիկանները , սը պալ վերջի կերպով այս է կամահարութեան և յամառութեան հակառակքը ըլլալ ֆահանգաւոր պէտմանքն բարձր հրապարակաւ , կամ և պիտիպարտական և Պարսիկաբանի օրինաւոր իշխանութեանց քան կամ բարձր զայնքն մեղած ըլլալ , կամ աննեղ օրէնքները , Սահմանադրութեանները , վճիռները եւ նոյն խն

տուած եկեղեցական դատականներն որ համարհած եւ ոտքի տակ մտած ըլլալ : Բանը հաս է . Ապա թէ ոչ՝ և թէ բարեմասութեամբ , անմասդրութեամբ , ինքիք խնդրաց հեա չփութելով կամ օրանեղութեան և յուզման մէջ մէկը արտաւնջ մ'ըրեր կամ բան մը գրեր է , նաեւ բոս իրաց ինչ չմիջ մեղած ըլլալ , դարձեալ ինչ պէս առաջ ըսինք , աստիք մարդկային տկարութեան գործ ըլլալով՝ կարեկցութեան և ոչ թէ գաւառապետութեան եւ արժանի . բոս այնմ թէ « Արդ արեւ ժամն անգամ անկցի յաւաքն » , և կամ առ առաւելն կըրնան անգագոյզ գործք մը համարուիլ բանի որ չուենին իրենց հեալ կամաւ կըրնա թիւն և յամառութիւն , և բանի որ մէկը իր վրիպանքը տեսնելու պէս կը փութայ զայն ազդելու :

Հիմայ դանք գործքի :

Հին դէպքերը մէկտի թողով , 1869 ին մէջ անգուսնէքն եր ծրարի հերձուածին բողոքները կ'սկսէին երևան դալ , որոնք ետքէն այնչափ ա

ճեցին քննարկելն որ՝ մինչև այս օր
ուսանալուն իրեն ծառը (հերձուհի)
մէջ տեղ բերին:

Ճշդիւ Ազգային Սինհոդոսին քն-
նարկելու ատենն էր՝ որ պէ՛տք ընկաւ
գիր մը ազգային միաբանաց մասին
հրատարակուելի և Եպիսկոպոսաց խոս-
կի խնայուելի: այս գրութեան ոճը եւ
եղանակը ամենուին առջև խոտելի
սեպուէր: և մէկ մասամբն մը մի-
այն յորդոր կ'ըլլար՝ ոչ բողոք բողոք
գիրը ընդունելու, այլ անոր և յա-
րակից Ուղերձ բողոք անտրակին մե-
ջէն գուշակուած ապագայ շարեաց
ուսման առնելու: Այսինքն թէ բողո-
քագիրը կամ ձեռնարկ թէ պէտ ան-
գէպ և անպատեհ ոճով գրուած,
բայց քարեմտութենէ և անգիտութե-
նէն անբաժնելի է: Ըստ որում մի-
շուտ զորեղ անտեղեակ է նախորդան
լեզուն: և թէ անոր մէջ գտնուած
թերութիւնները մինակ յայտնու-
թենէ որտի առաջ եկած ըլլալով յա-
ւելաւ կարելիցութեան և հայրական
գիտաց արժանի էին, քան թէ գաղա-
պարտութեան:

Ասանկալ եղած Ազգային կերպա-
կան ընդունելութիւնը կամ մեքու-
մը մէկէն թողալով, կ'արդշուէր ժողո-
վրդեան արտաբանութեան դար-
ման մը մատուցանել: Բայց խնդիրը
հոգի մնաց: մէկէն հոգի տարւոյն Սեպ-
տեմբերի 17 էն պիտեալ նոր տես-
րակ մը կը հրատարակուէր Ազգային
Եկեղեցւոյն Եկեղեցւոյն Վեպ համաժողովոսի
յաւթի մեջ անպատեհ և որով նախ եկե-
ղեցւոյ Բեթանասարկի կարգման վրայ
հակառակ հաստատու և ուղիղ վարդա-
պետութեան մարտի Թիւր յորին-
ուած լը կը տրուէր:

Երկրորդ կը զրպարտուէին Կիլի-
կիոյ Պատրիարքութեան Արքեպիսկո-
պոսները: որպէս թէ անոնք զիտու-
տադնուպօլսի Գեր: Նախագահը Կի-
լիկիոյ պատրիարք ընտրած ատեննին
անանի արքան մը դրած են, առանց
որոյ սէին ըլլայ նոյն ընտրութիւնը,
թէ և Սրբազան Բաղանջապետը ըն-
դունի և հաստատու զայն:

Սեկնութեան, արդարացուցման
և չարեքութեան ժամանակը անցած
էր: և Գերեթմանիկ Կաթողիկոսը քստ
իրեն հախուսան յաշտամանը: պար-
տուցը աճապարեց չարեքը առջև
առնելու, և խորհրդով Արքեպիսկո-
պոսաց և Եպիսկոպոսաց դատարար-
տեց զայն իբրև հակառակ առողջ
վարդապետութեան և նախատական
Սրբոյ Առաքելական Գահին եւ հով-
ուապետական իշխանութեան նորին,
իր նոյն Սեպտ. 27 ին տուած կնիքա-
կով:

Ասոր ետեէն Պատրիարքութեան
Արքեպիսկոպոսները և Եպիսկոպոսնե-
րը ուրիշ Յայտարարութիւն մը կը
տարագրէին՝ որով հաստատուով Գե-
րեթմանիկ Կաթողիկոսին անուած դա-
տարարութիւնը, բայց իբրեւ կը
մերժէին ան իրենց գէժ եղած զը-
պարտութիւնը:

Յիշեալ Յայտարարութիւնը մէկ
մեծ ապացոյց մը ըլլալով և միանգա-
մայն անժխտելի վկայութիւն նոյն Ե-
պիսկոպոսաց միութեանը հակառակ
արդի հերձուածողաց և նոյնիւրեւ
Գերեթմանիկ Անտոն Գետրոս Թ. Կա-
թողիկոսին օրինակով ընդունութեան,
հաստատութեան և Հայդապետական
իշխանութեան գէժ ըլլած քաղաքի
շահաց իրաւի պատասխան և հեղեղով
ըլլալով անհրաժեշտ կը գտնուի հոս վա-
րը (1): Այսին զի երբ նոյն ընտրութե-
նը

ԱԶԳ. ԵՒ ՅԱՅԿԱՆԱԲԻՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋԱՅԻՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՆԱՅ ՀԱՅՍ (1)

Աւուրբ յառաջ ցաւօր արտից մերոց
տեսքը եթէ յանձանօթ հեղինակէ ուսման
և բողոքի Սեպտ. 27-էն 330 րդ եւ ի
հետեւեալ թիւն հրատարակուի է Գրու-
թիւն ինչ նոյն անուամբ «Ազգային Ե-
կեղեցական Կանոնն» վրայ ընթաց սոր-
վելու համաձայն իմաստակորթիւն հարցման
և պատասխանութեան: Որ ինչ Գրութեան
յայտարարութեան ստորագրող անդամ-
ութեան եւ նախապատկան Սրբոյ Առաքել-
կան Գահին եւ Հովաքապետական Կիլի-
կիոյ իրաւաւոր եւ արդարութեան
թիւն մը դատարարութեան Գերեթմանիկ

յայտնի կ'ընեն իրենց միտքը և գր-
ուածքին իմաստը՝ անկողնանի յայտ-
նի և բողոքացող կերպով, գործեալ
կենալ պնդելով թէ ընտրողաց միտքը
սա էր՝ նա էր, շատախաբութենէ եւ
պարզ կամախորութենէ զատ ուրիշ
բանի մը չկարող վերագրուի:

Աս կարևոր գրութեան մինչև հի-
մայ գեղ չէր հրատարակուած: եւ
ահա պատճառը: Ինչպէս յիշեալ
Յայտարարութեան ստորագրութեանց
մէջ յայտնի կը տեսնուի, Պատրիար-
քութեան երկու Եպիսկոպոսաց ստա-
րագրութիւնը չկայ: յիշեալ Եպիս-
կոպոսներն են Պահաթար և Սե-
բիաս: Աս ջիւղը ինքն յօժմը իր տող-
րագրութիւնը տողէն վերջը, չեմ
կարողելու մերձ Անտոն Գետրոս Թ.
Պատրիարքական կնիքական որ ի 27 Սեպ-
տեմբերի անցելով:

Այլ քանզի հեղինակ ինչեալ Գրու-
թեան բաց թողարկ վարդապետութեան
և ի գալթակեցողիչ անաստութենէն
ընդգէժ իրաւանց Պիտարութեան Սրբոյ
Գահուն յանդգնի նաւ ձեռն արկանել եւ
ի մերայ Զարմարեալութեան իշխանութեան
Գերեթմանիկ Պատրիարքին մերոյ եւ կեղծե-
լով գործն եւ զիստ Եպիսկոպոսաց, եւ
իր խարակս զմեզ արդիւնով առաջի ժո-
ղովրդեան, ժպրի իր արարմանոր եւ
անվաւեր հրատարակել զկաթողիկոսու-
թիւն Նորին եւ աղաքս հաղկել զպո-
րարակալն ի հաղանգութեան և զպար-
տն է նոյն, զիստ արդեւ բողոքողեալ
Արքեպիսկոպոսներ և Եպիսկոպոսներ
կաթողիկոսայ Հայդապետութեանս, Երբեալ
ի բողոք մերձմը ամենեւին զայդ յանդուգն
և զանուղղայ յայտարարութիւն անձանօթ
հեղինակին եւ զաղապարտութեան ընդ
զայլ սոյն նման գրութիւնս իրբու հակա-
ռակ եւ նախատական նախապետութեան
եւ Պատրիարքական Աթոռոյս և Հայրա-
պետական արժանապատուութեան Պատրի-
արքիս մերոյ եւ հակառակամարտ Գահն
նայապետական կնիքակի Հաստատութեան
Սրբազան Պատրիարքին ձեռն Պիտար Թ.
որ ի 12 յուլիսի 1867 ամի, որով միա-
ցուցեալ գերկնոսին արժանն եւ հանձնա-
նալ զորինապետ ընտրութիւնն պիտի
կարգեալ ընդ Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ

գիտեր իրարից հրեշտակի լուսոյ հան-
գիւղէլով յանկարծ ձիորը կը վտարե-
ւ առանց իր զբաղման անհոգի
բան մը յայտնելու իր անունը հիւս-
րէ . սիրուն գոյ մեծապէս կը վառ-
նան նմին Արշմաւարի մտորութիւնը
իբր կրենց իւր թշնամանք մը . իսկ
երկրորդը ինչպէս բնորոշ թեան ման-
նակցութիւն մը չհրեշտակէր , առանկ
միայն գրութեան իր ստորագրու-
թիւնը չուզէր զնեւ :

Այն պիտի երկու Եպիսկոպոսաց
պատիւը պահէին համար էր որ ան-
անուն պատշաճ կը գտնուէր նոյն Սոյ-
տարարութեան հրատարակութիւնը
խափանելով :

Ահա առաջին քայլափոխ հակա-

պաշտօնագրաց , հրապարակուի թմե-
նայն Եպիսկոպոսաց , քահանայից եւ ժո-
ղորդիկի միջոցով զանոնական հնազան-
դութիւն եւ զյարգութիւն աջ նայն ինքն
Գերեզ : Ասորն Պատրոս Թ . . Վասն որոյ
եւ մեզ ամենեքին ստորագրեալ Արքեպի-
սկոպոսական իւր Եպիսկոպոսութեան
Զայրա-
պետութեան ամենայն փութով եւ յոժա-
րութեամբ եւ աս ի անհեռ անուն միան-
գամ զամենայն խեղաթիւր կարծիս , յայտ
առնելով այսու ծաղաքական եւ ինքնա-
շարժ Յայրապարտութեամբն հրապար-
կողիկեայ Հայ Գերեզ քոյ Եւ իցէ կարգի
եւ ամենայն Հաւատացելոց մեծաց եւ քիչ-
քունց , եթէ ճանաչենք զնոյն ինքն Ան-
տոն Պատրոս Թ . օրինաւոր Կաթողիկոս Ազ-
գիս եւ Պատրիարք Տրան Կիլիկիոյ , հա-
րադատ եւ արժանաւանակ Յաջորդ Ար-
քայ Զօրն մերոյ Գրիգորի լուսաւորչի եւ
բարեխառակ Գրիգորի Պատրոսի Ը . եւ
ըզու մերուն Կանոնական ընտրութեան
եւ հաստատութեան Արքայ Գահին եւ ըստ
վերջիկեայ Հրամանաց Արքայան Գահա-
նայապետին մերոյ մարտնչանեմք եւ մա-
տուցուք իւրին Կանոնական հնազանդու-
թիւն եւ զյարգանս իբրեւ իւրական եւ
օրինաւոր Պատրիարքի մերոյ եւ ծախարկե-
առաջի Աստուծոյ , եթէ նոյնիմա պարտին
յատենի իողծի մտայ յարգելի . հնազանդել
եւ հպատակել Յոսի ամենայն Ուխտի ման-
կունք Սկզբեցոյ , քորոյ ապեալք , քահա-
նայք եւ համբիշէ ժողովրդականք մեծք

ն անորդաց : Եւ ահա Եպիսկոպոսաց
համաձայնութեամբ ի Կաթողիկոսութեան
Թիւն հոնկ :

Ազգայնաւ ճամարութեան շե-
ղորդ Երթալով անկէց կը հեռանայ
առանկ մեր հակառակորդաց մէջ մէկ
մը մոլորութեան մերմը ցանուէրն
եւեւ զնորմանով չէր որ իր անպահա-
ցու հաւնքը բերէր : Եւ ահա 1870
ին Յունուար 25 ին միւլգեա Գերեզ
Ջանիկ Կաթողիկոսը եւ իր վիճակակից
Արքեպիսկոպոսներն ու Եպիսկոպոս-
ները Վատիկանեան Տիեզերական Ժո-
ղովքին պատճառաւ Հռոմ կը գրու-
նուէին : Պատրիարքական լուսնայա-
հին փոխութեան լուսնի եւ պա-
տրիարքական առնելով շարունակե-
րէկ :

Եւ փոքունք Պատրիարքութեան անունը
բացառութեան , որ միայնով իցէ ազգա-
հայ եւ զաւանդութեամբ հարադատ որդի
Կաթողիկէ եւ Առաքելական Հոգեմական
Սուրբ Սկզբեցոյ :

Իսկ բարբառմանը յիշեալ հեղինակին
կրք թէ ութնեքին . Արքեպիսկոպոսներ
պայմանական օրինակաւ զնորմալ իցեմք
զնոյն Անտոն Պատրոս Թ . սուտ են լուսն-
նեկին եւ կեղծաբանութիւնը եւ չէաք իսկ
կարող առնել պայմանական ընտրութիւն
որ հակառակ է Սկզբեցոյն Կանոնաց ,
նախապական մեզ եւ Արքայ Գահին . եւ
որպէս է տեսնուիմա ի ձեւն անդ ընա-
րութեան մերոյ որ արդէն հրապարակեալ
իսկ է , չիք ինչ անդէն պայման . այլ է
բացարձակ Կանոնական ընտրութիւն , զոր
վճարեցոր ինքնաշարժ եւ ինքնակամ բո-
լորովն , յողուտ եւ ի բարգաւաճան Ս-
կզբեցոյն եւ Ազգիս առանց ինչ պայար-
հային անկողնութեան կամ նկատման , իսկ
եթէ ի յարակից Երթալով Կաթողիկոսն
քեզ Երթալ իրաւանց կը պահանջուի
հաւթեանց նորին (Պատրոսի Ը . օրինաւոր-
ցելոյ) Պատրիարքի միջոցով ինչպէս հիմնէ
Տիեզերական Կաթողիկոսն զանհատաւոր եւ ի՞նչ
զաղխապիտուն շինուած իւր , այդ իբր ի՞նչ
որով մերոց յայտնեալ էր անդէն մէ ոչ
իր պայման , զի եւ ընտրութեան չէր
ստորական այլ ածիւր ընդ իւր թերէր եւ
զմիտութիւն Երկրորդ Սկզբեցոյ որք զանազան
օրինակաւ վարէին :

նորմաւ անօրէն իւր հոգեւոր շարժումն
կը գոր . օրինաւոր սեղանից հակա-
ռակ սեղանի կը կանգնուէր : Եւ քիչ
կոտորակաւ Կաթողիկոսի փրակտիկ
Թիւն իւր Գրաւորարարութեան փոխ-
նորմեան հեղինակութեամբ չէր իւր
մեքտաւէր , քանուէր ձեռքից անի-
րական բաներու միջոցով իւր լիցիւնի-
պարդ աշխարհական մը գլուխ կը հան-
գիտանար եւ Հայրապետաբար շրջա-
բեկաւորներ վր հրատարակէր ժողո-
վաւոր իրենց ծրարաւոր հովանի եւ
հոգաբարձութեամբ պէտք ապահովեցնե-
լը : Եւ անոր Գահին Կաթողիկոսի
յօրինէր եւ կ'աւանդուէր նաեւ քա-
հանայից , դուցէ եւ Եպիսկոպոսաց
իսկ . եւ այսպէս ոչնախը կ'ըլլէր հո-

Այլ որպէս ընդ Գերեզմանիկ Կաթողի-
կոսին մերոյ յայտնեալ իսկ էաք արդէն զԵ-
նազանդութիւն մեր կամաց Արքեպիսկո-
սականապետին , նոյնպէս եւ այժմ ամե-
նայն ստորագրեալ Արքեպիսկոպոսները եւ
Եպիսկոպոսները յայտ եւ հաւաքով առ-
նեմք ամենեցուն եթէ հնազանդեալ եմք
Հրամանաց Սեծի Աթոռոյն Պատրոսի եւ
յիշեալ Գահնայապետական կողմակի .
սուտի եւ հերքեմք եւ ի քոյ մերմալ ա-
մենեկին զայդ եւ զայլ ամենայն որ եւ ի-
ցէ հրամարակեալ գրութիւնս որք զիսին
ընդդէմ յիշեալ Առաքելական Սահմանադ-
րութեան եւ մարտնչին ուղղակի կամ ան-
ուղղակի հակառակ իրաւանց Կաթողիկոս-
ութեան Արքայ Գահին , եւ որպէս հանդուց-
եալ Պատրիարքութեան մեր եւ Եպիսկոպո-
սութեան եւ վարդապետք Կաթողիկոսայ Պատ-
րիարքութեանս կալան միշտ անպանաւ եւ
անարատ զանքութիւն ուղղութեամբ վար-
դապետութեան եւ զորդիական հիւր հնա-
զանդութեան առ Աթոռն Պատրոսի եւ ան
Հրամանս նորին ըստ սահմանական վճռոյ
Արքայ Փրմրեմական Տիեզերական Ժողովոյ ,
նոյնպէս եւ մեր ամենեքին քանիւր եւ չը-
նորմոքն Աստուծոյ կալանք միշտ անվար
եւ անստան զնոյն հանդէս ուղիղ հաւա-
ածք : Եւ անկիցմ հնազանդութեան . եւ
փութաւը հայրական զթով ի սէր Զիսուսի
եւ մօր Նորա Կուսին եւ Արքայ Զօրն մերոյ
Լուսաւորչի յորդոր լինել ամենայն Թ . Գա-
հանայից եւ Հաւատացելոց Ազգիս մեծաց
եւ փոքունց յարգել միշտ զնոյն որդի ուղ-

միւր արածելու . թիւսնիս մն : Աւանկեց զիւրջը . խորք պիտոս կարգալին . և ամենայն հրամաններ , պատուէրք և նոյն խոյն եկեղեցական քառասունիքը օրինաւոր տեղական իշխանութեան և նոյն խոյն Արքայական Քահանայապետին՝ արհամարհեցան և մտաւ տան կոխուեցան :

Մինչդեռ այս աղետալի գործերը կը գործուէին ի Կողմանկան պատկանող անդինն Հոռով գտնուող Արքեպիսկոպոսներ և Եպիսկոպոսներ կը փութային հովուականներով և առանձին թղթերով ամեն մէկը իր հօտը զգուշացնելու աս թիւնայից և ժողովարդացեալ տալ թիւններն և գործքներն , յայտնապէս կը գտատարարուէին լա-

ւելանց ընթացքը . և կը խրատուէին , կը յորդորէին և կը հրապարակէին ի Տէր իրենց հօտին , որ բացէ ի բաց հեռու կենան և մերժեն անոնց հրապարակները : Աս թղթերս մենք ալ տարով տեսնուի և կարգացելու կը , ինչպէս ուրիշ շատեր ալ :

Ահա գարծնալ համաձայնութիւն և պիտիպատարց հակառակ լաւեանց . երբոր այսպիսի փաւթով կոշտաւէին Եպիսկոպոսներ անարատ քրահեցաւ իրենց հովուական ինքնաց յանձնաւոր Քաջատարին հօտը յիշեալ նորաձին աղանդէն . մէկը կողմունք մի քան զմի չարագոյն յողուածներ ետեւէ ետեւ կը հրատարակուէին ի Տէր . անոն լրագրին չեղ հպարտակ

գիտարարութեան և անմոտար փորձը պէտք թէնան յրաճանալուպէսին Հոռով մայ և օրինաւոր տեղական իշխանութեան :

Աս յորդանաններն ալ իրենց ընդհարան և զոգ թերթին հետ գտատարարեցան . 12 Յուլիսի ուն 1870 տարս այն ի Գերեթմանիկ Գաղղարքէն և անոր միջակայից Եւթը Արքեպիսկոպոսներն և Եպիսկոպոսներէն , որոնք նոյն ատեն Հոռով կը գտնուէին . Յիշեալ գտատարարութեան շրջալեւրականին օրինակը հոգ փարը կը գործէին . Եւթը Երազմանիկ և Պալա հասնելուն կը արարագրէր անոր Գերեթմանիկ Գաղղարքէն Եպիսկոպոս , և իրեն կալմայիտական տեղադրահ կը

դաւթեան և անկեղծ որդիական յարգանաց ար զմն Կողմանկան , որով և փճակեալ է ուղղափառ Հասարակութեան մեր արաչափ լարեմանութեանց և ատանալութեանց :

Ի յուշ ամենք բաննեցուն գտատարար ձայնն բանն եթէ « Որ անկցի ի վերայ զիմն այնորիկ փշրեցի , և յոր վերայ անկցի , հոսեցէ զնա » : Գարծնալ յեղեղեմը ի միտս ամենեցուն զբանն Առաքելայն Աստուծոյ թէ « Հնազանդ լիտք ապաշտարաց ձերոց և Կառապի կացէք նոցա . զի նոքա անքնն վասն ողբոց ձերոց որպէս թէ համարս տալոց իցեն ընդ ձեր զի խնդուելուսն արատցեն զնոյն և մի յողուող հանելով » :

Իսկ որ միաբան լինի այսմ կանոնի , խաղաղութեան Աստուծոյ խորայնի իջէ և հանգիցէ ի վերայ նորա սցծմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . Ամէն :

Պերա Կոստանդնուպօլսոյ . ի Կաթողիկոսարանի Հայոց Աղագրատանց . 40 Հոկտեմբերի (2 .) 1869 :

Յայտ առնեմք եթէ չեն մեզ կամք պատասխանել ամենեւին որոց կապիցին մաքառել ընդդէմ Յայտարարութեանս և Եպիսկոպոս խրատուցս :

Իգնատիոս Վ . Դարչաձեան , Արքեպիսկոպոս Ուսմայ :

Պերա Վ . Աբելեան , Արքեպիսկոպոս Դերձակի :

Յովնանիս Վ . Հոսեան , Արքեպիսկոպոս Կիւսարի :

Դրճար Վ . Պալիւտեան , Արքեպիսկոպոս Բերդի :

Դանուր Վ . Խոսեոսեան , Արքեպիսկոպոս Միւրի :

Մէլիս Վ . Նալբեան , Արքեպիսկոպոս Սափար :

Բարեղ Վ . Գալարեան , Արքեպիսկոպոս Կիւրոս Դրան Կաթողիկոսարանի :

Պերա Վ . Թիւրեան , Եպիսկոպոս Պերա :

Յովնիս Վ . Առաքելեան , Եպիսկոպոս Անի :

Անդրէ Վ . Հալաձեան , Եպիսկոպոս Արտաշ :

Յովնանիս Վ . Կիւրեան , Եպիսկոպոս Տրապիզիտի :

Սպիտակեան Վ . Խարյեձեան , Եպիսկոպոս Թարսի :

Սպիտակեան Վ . Մելիսեփէձեան , Եպիսկոպոս Կարնի :

Մեք իսկ համաձայնիմք յամենայն ի հնազանդել Քաջամիտարարական Սահմանադրութեան որ ի 12 Յուլիսի 1867 թիւ զանն հաստատութեան Պատրիարքութեանն Կիլիկիոյ եւ ի ժողովի զվերայիցիս մոլոր դրութեան որք հակառակին առողջ վարդապետութեան Կաթողիկեայ եկեղեցւոյ և իրաւանց Երաւորութեան Սրբոյ Դատարանի :

Պերա Կ . Պալա . 40 Հոկտ . (2 .) 1869

Ռաֆիկ Վ . Պալաձեան ,

Արքեպիսկոպոս Կիւսարի :

Ռաֆիկեան Աբելեան Միւրիսեան Սիւրբանիս Վիլան :

ՅԻՄՈՒՄԻ ԲԵՐՈՍՈՒՄ ԾԱՌԱՅԱՆՈՒՆ ՊԵՏՐՈՍ Թ .

ՊԵՏՐՈՍԻ ԾԱՌԱՅԱՆՈՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՀԱՏՈՑ ՈՒՂԴԱՓԱՌԱՅ

ՀԱՅՏԱՏԵՍԱՆ Ի ՍՈՒՐԻ ԴԱՆԷՆ ՀՈՌԼՄԱՅ

Միտեցեալ Պերա ոյ մերոյ ի Քրիստոս Յիսուս ՅՍ . Քահանայից և Աստուածաւոր ժողովրդեան Պատրիարքական Սինոդի Կիլիկիոյ ողջոյն և Աստուածային օրհնութիւն :

Եպիսկոպոսայ Սրբաւան պարագրիւն մեկն է իրենց հաւատացեալքը թուողից արտաւերէն խորհրդի , մամաւանդ ոյն պիտեմք որ կեղծ երևոյթի տակ բարեմ միտ ժողովրդեան իրր անվաս երկուսով աւելի ևս զիւրութեամբ իրենց թոյր պարզա իս հաւատացից օրհնդ ինք իսմն : Այս Դատարար արժանեմունք մէկ է ահաւորի մարտմիտ յրապող հրատարակութեան որոնք որ բոտ օրէ բաղմանք լով և ի ինքն մէջկրնին կոմանիս կեանքու մէջ անխորտակ և անհամաձայն ևս , ալ Կաթողիկոսայ եկեղեցւոյ զէմ օրէ ալ իւրեւր մի միայն անողողող և անյապի պատուար հանդիսացած է իրաւանց և ճակարտութեան կեռելու . համար ամեն

հրատարակելու գտն առ Պատրիարքա-
կան վիճակն իրիկից : Գերմանիայի և
Մանիպուրի Արքեպիսկոպոսոսները : և
Պատ. սպի. առ Տրապիզունի և պիսիպոն-
սպէք առ որոնք հաճաւ թեամբ և հը-
ընթանաւ Սրբազան քահանայապետին
իրենց վիճակը դարձած էին : համեմ-
ծայն կը գտնուէին նոյն գաղապար-
ածք թեան :

Ահա երրորդ անգամ համաձայնեալ
թիւն և պիսիպոպոսի Պատրիարքա-
թեան հակառակ Լոյկեանց :

Նոյն և պիսիպոսոսները Հռովմէն
գաւառողէն ետե գործընդունցին թէ
կը մերժեն և կը դատապարտեն սո-
նարածին հերձուածք և անոր անու-
ղիւ ընթացքը և մոլար վարդապե-

քնն ալ միտանդ կը միտանին և ըստ ա-
մենայնի կը համաձայնին :

Արդ՝ մեր ազգին մէջ հրատարակուող
դանազան լրագիրները մէկդի թողլով, որք
Վաթնդիկիայ եկեղեցւոյ գէժ բացայայտ
թշտամոթեան գրողի բացած ըլլալուն
համար, որքէն բնական Քրիստոսի ե-
կեղեցւոյ անդարձ դատապարտութեան կրն-
քոյն տակ ընկած են, քանզի որոնք կրն-
ապարկինք խօսիչը, հոգնաւորապէս ճշմար-
տապի Հախտիմ քրմորդոյն գրաց որն որ
մեր հրատարակութեան մէջ հրատարակուե-
լով ոչ ոք պարտաւոր չեն անուանը քողով
առի խորհրդարար ծանկուն լով Հաւատացե-
լոց ի կրօնական մասին մեծամեծ փոա-
նիք կը հաղորդէ ու հետեւադար մեզ ամե-
նեցուն ի ներկայիս Քրիստոսեւթեան Մայ-
րաքաղաքը գտնուող Տոնն Կրիկիայ Պատ-
րիարք և Գաւառակից Արքեպիսկոպոսացի
և Եպիսկոպոսացի սատմիկ ցաւ կը պատ-
ճառէ : Արդ սոյն այս լրագիրը առենէ մը
ի վեր առաւելանդ և Վաթնդիկիայ եկեղեցւոյ
միութեանը սպայն գէժ իր բարձակումիկը
ստակացնելով, ոչ միայն օրինաւ որ ի խո-
նութեան գէժ հերձուած, նախատինք և
անհնալծեղութիւն, այլ և որ մեծն է
նոյն իսկ Քրիստոսի Տեառն մերոյ փոխանա-
րի Առաքելապետին Պատրիարքապետի գէժ
որ կեղծութիւն թիւ թեան, քննուելի ծանր
բարձրացնելով առ երեւոյթաւորք և ան-
ճարանք այլ իրօք նախատինք անհնալծե-
ղութիւն կը բարոյ և հերձուածոյ հո-
գին մեր իսկ հաւատարմութեան մէջ միտ-

առ թիւնը : Ինչպէս նաև մինչև հի-
մայ արդեամբք և յարարութեամբք կը
ցցուէին միշտ նոյն, ի բաց առիւտ
մէկը՝ այսինքն Վաթնդիկիայ իր նախա-
կապիտարքոս որ Հռովմէ կամեանդ-
նուալիս դառնալէն մէկ երկու օր
վերջը յամենայն փոխուէցաւ :

Այլ եւր Հռովմ ընկածները, իս-
նածներն ու դրածները մոռցուն, թէ
անտուրմը պատարանք մը գինը դրուէց
Վաթնդիկիայ մութ է մեզի :

Բայց ինչ և ինչ կերպով մեզ տե-
չէ, ահա չորս և պիսիպոսոս մէկ գին
և Գերբեքանիկ Պատրիարքիմէ հետ մի-
անդամայն տառնալիս վիճակաւ որն
պիսիպոսոս մէկալ գին, որոնք և ընդ
Առաքելական Աթուոյ և Սրբազան

ցրնիս և հաւատարմ խաբարոյ ծախս-
ներով և հարգանքով նոյն իսկ Ամբր Գը-
րոյ, Վրքոյ Հարց և Վարդապետաց խօս-
քեր ի իսկ լիով Հաղմայ Աթուոյն զխա-
ւորութեան հաւատոյ մասն օր մեզի մա-
նաւանց Սուրբ Աղրեւադրոսին ի վեր ա-
ռանմին իմն եղանակաւ որդազան առիւ
մնացած է, հաւատացիլոց ըրանք խախտ-
լու կը ջանայ, ու եկեղեցական օրէնքները
և դատաւիճիքները որաւոր խօսքերով ան-
գոր ընկու ու նոյն իսկ Վրդապետ Հօրն
մերոյ Պատրիարք իր գերագոյն իշխանու-
թեամբ և Վրդի գիտաւիճակաւ մեր Հա-
տարակութեան ուղղած խառն, չորքոր,
հրատան և սպառնալիքները ևս կամ ծաղ-
րածութեամբ կամ դանազան չենու հարգ-
ներով, որոնք սրբաւորան եղած են միշտ
եկեղեցւոյ գէժ մարտադրներուն, վաճաք-
նիլու կը ջանայ :

Եւ ամէկց ի գաւաղանց դժուոյն ս-
յալթիկի և ի Կեփաղեան վեթի հաւատարմալ
Մեծին Պատրիարք Վաթնդիկիայ վարդապետ-
ութեանը անսպարակաւ իրան հաւատար,
որ մեր ողջամիտ Պատրիարքաց ստանդա-
կան փորձապետութիւն եղած է, ծաղու
ճանակ ընկու կը համարձակի. վառն որոյ
յիշեալ «Մեծաբապի Հաղմալի» լրագրոյն
այս ամէն խառնութիւնները տեսնելով, և
գառն արտասուօք ողբալով իրեն և իր
տոռած փառանքուն վրայ, և իր դարձը
բարձրելոյն Աստուծոյ գթութեանէն մաղ-
թելով չենք կրնար ալ համբերել, որքի
որքիք, ամէնքս ալ միաձայն և միաբե-

րաւ համոյապետին կը դատապարտեն
ու լըրք և իրենց հետեւողները իրք
իւրեղեղէն կերպով և բաժանեալ ի
միւր թեմէ Կաթողիկէ Առաքելական
Հաղմալիս Սուրբ Եկեղեցւոյ : Արդ
եպիսկոպոսաց գործքք ինչ է և ո՞ր
կողմն է առաւելութիւնը :

Հայ զննելն շնորհամաւելորդ է :

ԲԱՄԱՆԸ ԻՔԻ ՀԻՔԻՒՄՏԱՐԸ

Եւ տինձի Պիտմ քառա, վէ պիւրինձի
նորդէ օն :

Տոբադուհեմոս Պիտ վէ իրենձի
վիդ թոք իսկնանուէլ :

Բարա հաղթեթիւրիմին էլինանէ
Բոմայր արիւք վէ այնի վագիթուէ

րանք ձեզ ամենուրեք յայտնել որ յիշեալ Ա-
րաղիկի Կաթողիկէայ Եկեղեցւոյ թշտա-
կաց դրօշակին տակ ալ յայտնապէս ան-
ցած պալաւուն համար, Ազգապետութեան
դուրս գաւառապետալ զբաղրոյ կարգը
անցած է, ուստի և պէտք է որ ամենք-
նիկ ալ զանկալ նոյն աչօք նայիք և
նոյն եղանակաւ սնկէ խորչիք, ինչպէս
մոլար և դատապարտալ գրուածներէ կը
խորչիք : Այլ է մինչեւ յարդ միայնորդ որ
բարձրագոյն և հաւաքական գրութեամբ
մեր ձայնը ձեզի ուղղելու և այս խոտոր-
մունքները ողբալու ու շայնք զոր անգա-
ղալ ամէնքս ալ մշտնջիւղ դառնապէս կ'ող-
ջայինք, պատճառը այն էր որ կը յուսա-
մնեք թէ նոյն լրագիրը վերջապէս կրից
յուշման տեղի տալով իւր եկեղեցւոյն մայ-
րենի ձայնին հետեւելով ուղղութեան ճամ-
բէն իր հեղանալը կ'իմանայ և յուղիւ պո-
ղապա վերադարձալով օրինակ բարի կը-
րլայ որդիական հաղանդութեամբ, ան-
րիմ վարդապետութեամբ և անանջատ մի-
թեան ի Վեմն Կեփաղեան : Այլ ընդհա-
կառակն ալ աւելի վիստակար, գայթակղե-
ցուցիչ և մոլորական յօդուածներ օր ըստ
օրէ նոյն լրագրոյն և իր օրագիրներուն
մանաւանդ վերջին թիւերուն մէջ երեւան
եղելուն համար, պարտաւորեցանք մեր
հոխեւական ձայնը բարձրացնել ու այսպի-
սի խորխորանքի ազալնորդող փողաճարի
ետեւէն չերթալնուդ համար ձեզ ամենք-
նիկ ալ զգուշացնել : Կը յուսանք, Սիրելի
որդիք, որ ձեր ուղղափառ նախնեաց բա-

Պաւնա պիղք տէյէճէյիմիզ Էօդ
[տուր] Եարգմամբ շնորհգրուորն միտե տի
օ բառտէյէ կէրմիշ Եօր քի նէ օրոտ
գապուլ խոէր, նիւյն քի շիղմաթիւր
լիք զէմանընապըղ, շիղմաթիւր Է
լէրի կիթսինտէ, անիւր Գալապոյի Էրօթ
պիւր շիւթաթոյիկոտ նապոյ օլոտն գարաոր
եօդ, Էնկիւրիւնիւն պապ վէ պօթթան
լարընա եէմիշ վադթը պիւրէր Գօր
գալուդ տիքէրլէրիմիշ նէ պէ նէվ
գըլաթէթլէր իլէ, պու տու պիւր ան
միտ գաղապապիլիք իսէ տէ ադ չօր
մաթլուպ Հապ օլուր Գաթթիւր
տախի քէնաթի վէթանընըն պու գոյ
աէմիւնի սօն Էաշընտու օլուր պիւր տա
Հա իճրա իթմէյէ նապիլ օլուր Էաշը
սըն շիւթաթոյիկոտ Է :

ՄԻԻԹԵՆԵՎԻՅԷ

Տիւնքի կիւն Մէճմուալը Հավա
տիա զաղէթապընըն 623 նուսթօրու
նուսթէսինտէ միլիէյէ տալիւր Էաղաթ
ղը պէնտինին քիւլիւն Էալան վէ
աիւղմէ վէ սախթէ օլուր զուհուր իւ
մէն իլան իտէրիլ Գէօյի պիւր պա
թալ Էալանը պիլիւմ ճէրհ իթմէմիլ
սախի ֆապլա իսէ տէ, Մէճմուանըն
Էալանը պիւր զօլալաւադ տախի սէ
փապ օլուր զուհուր նուսթէ շու սախի
տիւր, քի Բօմա ճանիպիւնէ պաղ ճախ
լիւն Էալանը վէ պէլլիւն պիւր թախի
պիւր թախիւրաթ կէլու կէլսէ Սապի
լախան նուսթալ Հապլէթլէրիսէ կէլ
պիւր, վէ Բօմա իլէ մասխալալըղա
չըղըղան ֆըրըղանըն վէ Մէճմուանըն
պէլլիւն տիւպալէթիլիլ իլք սէֆա տէ
յիլ տիւ :

— Իլուր 14 աէն քէանուհի տանիլին
28 ինճի Էանի Բարիլին թէպլիւ օլ
տուղու կիւնէ տէկին տէօթը պու շուր
մահ սալթիւնտա թիֆօ վէ շիլէր իսա
թալը քալարիւնտան Բարիլու Էիւղ Էլի
պիւն քիլիտէն զիւստէ թէլէֆ օլմու
տուր :

— Սպանիա գրալընըն ֆէփէլ միտէ

սէֆիլի Մ, տիլիւր Զալթի Հաղիւ
թը բառիւշահիլէյէ ձուրուտիլէթիւմ
սինի թապալիւ իլէմիլ իւղրէ Տիւմ
պաղէ Մէրալը Հիւմայուհուհա շէնտ
կիւն տգալէ Մալիւմ շէրէֆիլէ նապիլ
օլուր զու իլէթիլիլ տիւ :

ԹԵԼԵԿՐԱԳՐԱԿԷ

Վիեննա, 28 շուպաթ
սաաթ 8. 13. ախշամ,

Մէմուլին զայրը 40 պիւն Սիւման
առաքիլի զայրը բէմի առաքիլի
ալայ իլէ կէճէ Էալընը բառտիլէրին
տէ Բարիլի զապլէ իթմիլլէր տիւ :

Բարիլի տապիլի Հալուտ տիւ, Սիւ
մանու իմրէրաթօրու վէլի տալոր
իլէ շէհրի մէղքիւրիւ մուպիսէ իտէ
ճէր տիւրէր :

Վիեննա 28 շուպաթ
սաաթ 7. 31. ախշամ,

Ճիւղիլի շարգ իլէ մուսթիլլէթ
թիւճալիլլէրի օլան Պուլմ վէ կը
լուք նամ թիւճալիլլէր ըղալը իֆ
լաա իթմիլլէր տիւ :

Պիւրիլ 28 շուպաթ
Օսմանը բիւնգօլալը (թիւմալ
Էօրա սէհիմէրի օլմալը) Պաքաաա
բէմիլ թէտալիլ օլուհաւադ տըր :

Պօրոս 28 շուպաթ
Կոսթալթիլ վէ Բաշֆօրտան միւս
աա 30 բիւլ ձումհալիլթիլ պալլու
ընտան Դրանտա մէմալիլլէրին թէր
քիլէ գալը պիւր բթթիլթիլ թէմալ
թաալթիլ իթմէթալ տիւ լէր :

Օրլան բրէնտէրի Պիւրիլլէ տը
լուտալորար :

Դարիլուտ գըրըղը ձուճիւր իլիլթ
թէրնաթիլլէր չօղալիլլէր տու տըր :

Սիւմանէնտըն Դրանտա միւս
թալիլլէ իլէյիլլէյի մէտալիլլէ Հալթ
պիլլէն Էալընը պիւր միլիար ալթը
Էիւղ պիլլէյիլլէ Դրանտա իւնտալիլլէ
մէտալիլլէ Դրանտա վէրալլէյիլլէ
լոնթալլէ թաալիլլէ Էալընը տըր :

Բարիլ 27 շուպաթ
Ինկիլթիլ տէ վէթիլլէն Բրուսիլ

Էալը շիլլէ իլէտիլլէ պիւր թէլիլլէ
պալ Դրանտա Հալթ իլիլլէ իսպիլլէ
պալլէթալլէյիլլէ թիւսա զալթիլլէ
Էալընը :

Բաթթալիլլէյի Սիւրէտէն թաալ
ֆիլլէթալ լալիլլէ օլան պիւր իլան տըր :

Էրէնէյի միւթիլլէյիլլէ իլէ Տէր
աաաթ թաթ թաալ օլուհալար թաթ
լէր իլէ թաալլէրիլ կէճէթիլլէր
օլան զաղէթալիլլէ վալթ ու զէմանի
իլէ սախալը Էէթիլլէրիլ վալթ օլմա
ալը իլիւն վալթ օլուր չիլլէ
յիլթիլլէ իլէթիլլէ պալ պալլալ վալ
գալ պալլան ուլիլ իթմիլլէյիլլէ Էօնի
պիլլէթալ վէ մէղքիւր զաղէթալիլլէ
թաալլարարաա տըր սախիլլէրիլլէ վա
ալթ օլմալ իլլէրիլլէ թաալլարաա տ
պօնիլ օլան զէթալ Հէր քիլլէր իսէ
իսմ ու շէճիլթիլլէրիլ միւպիլլէյիլլէ
Էէթիլլէրիլլէ թաթալլան մէճիլլէրիլ ի
լէ մէճիլլէր պիլլէր բուսուլա վէրիլլէ
րէր զաղէթալիլլէ միլլուտիլլէ օլ
բուսուլալ սախիլլէ պալլան քէնալ
սի պիլլէթալ կիլթմէյիլլէ տէ Հէր քիլ
իլէ կէճէթիլլէր իսէ օնա վէրիլլէյիլլէ
նիլլէ քէնալիլլէրիլլէ պէլլան օլուհալար
վէ մէղքիւր բուսուլա օլմալլէր
Հիլ պիլլէ տաթ մէ զաղէթալ վէրիլլէ մէր
ուսուլ իլլէթիլլէ օլուհալարաա տ
րէթիլլէ Հալ օլ վէճիլլէ իլէ ումալլէ
բաթթա միւսալիլլէրիլլէ Էալընը
աաալ քէլիլլէթալ ձիւմիլլէյիլլէ մալիլլէ միւ
օլմալ իլլէրիլլէ իլան գրընտը :

ՅՕՆՏՕ ՅԻՅԱԹԻՒՐԸ	
ՂԱՆՏԱ ՊՐՈՍԱՆՏ	
Գալապոս 16 շուպաթ	47 23
Սիւրիլ 17	47 23

ՍԱՀԻԳԻ ԻՄԹԻՅԱԶ ՎԷ ՄԷՍՈՒԸ ՂԱԶԷԹԱ	
ՄԻԳՈՅԻ ԿԵՍԷԻԸՆԵՆ	
ՏԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻԿԷԼԵՍԻՍԵԱՆ	
ՂԱՆՏԱ	

ՀԱՅՈՑ ԵՆԴՈՍԻՈՑ ԳՐԱՅ ԹԻՆ 10 ՎԵՐԻ ՍԱԿ